

တၢ်ဂ့ၢ် 7 ထံၣ်လၢမိၢ်ပၢ်တဖၣ်ကြၢးသ့ၣ် ညါဘၣ်ဃး COVID-19 ကသံၣ်ဒိသဒါ

1. ဖံသၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ကြၢးဆဲးကသံၣ်ဒိသဒါန့ၣ်လီၤ.

COVID-19 အံၤ လီၤဘၣ်ယိၣ်ဒိၣ်န့ၣ်ဒီး တၢ်ဆဲးကသံၣ်ဒိသဒါအတၢ်ဘၣ်ယိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပတသ့ၣ်ညါဒီးဝဲလၢ တၢ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ် COVID-19 တၢ်ဆါအံၤ ကဒိဘၣ်မၤဟူးဖံသၣ်ယိၣ်ဆဲးလဲၣ်အဂ့ၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟံၣ်ဖျါဝဲဒၣ်ဖံသၣ် “COVID လၢကတီၢ်ယိၣ်” တၢ်ဆါပနီၣ်တဖၣ် လၢအမၤဘၣ်ဒိအဝဲ သ့ၣ်တန့ၢ်ဘၣ်တန့ၢ်အတၢ်အိၣ်မူ လၢတဘျုးန့ၣ်အတီၢ်ပူၤ ဖဲလၢအဘၣ်ဝဲဒၣ် COVID ‘တၢ်ဆါဝဲအလီၢ်ခဲန့ၣ်လီၤ. အဲဒါအံၤ လၢကီၢ်အမဲရကပူၤ န့ၣ်, COVID-19 မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်အဒိၣ်ကတၢ်လၢ ဒူးကဲထီၣ် ပုၤဖံသၣ် တၢ်သံတၢ်ပုၤအခါ 10 အကျါတခါ ဒီးဖံသၣ်လၢအထီၣ်တၢ်ဆါဟံၣ် 1/3 ပူၤ အံၤ လိၣ်ဘၣ်ဝဲ တၢ်အံၤထွဲကွၢ်ထွဲ တုၤလီၤတီၤလီၤန့ၣ်လီၤ¹. ဖံသၣ် 30% ယၣ်ယၣ်လၢအဘၣ်ကူစါသးလၢတၢ်ဆါဟံၣ်ခိဖျါ COVID-19 တၢ်ဆါအယံ န့ၣ် တအိၣ်ဒီး ကသံၣ်ကသီတၢ်ကူစါ အနီၢ်ကစၢ်တၢ်ဆူးတၢ်ဆါအတၢ်အိၣ်သးဘၣ်န့ၣ်လီၤ³.

2. ကသံၣ်ဒိသဒါအံၤ တၢ်တထုးထီၣ်တွဲၢ်အီၤလၢ တၢ်ကရိကဒး အပူၤဘၣ်.

ပုၤဖဲအ့ၣ်ဖိတဖၣ် မၤသကိးတၢ်လၢ တၢ်သ့တၢ်ဘၣ် အကျါအကျါအံၤ အဖီခိၣ်အါန့ၣ် ဆဲဖျါန့ၣ် တနီၣ်လိၣ်န့ၣ်လီၤ. လိာ်တၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါဒိသိး လၢအပူၤကွဲၢ် ဒီးတၢ်ဆါတၢ်ဖျါလၢတၢ်ကစူးကါအီၤအဂီၢ်အံၤ တၢ်တမၤအီၤသန့က့, တၢ်ပူၤဖျါဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ် အပတီၢ် လၢတၢ်ကထုးထီၣ် COVID-19 ကသံၣ်ဒိသဒါအံၤ တၢ်တလဲၤခိပတၢ်အံၤ နီတမံၤဘၣ် ဒီးတၢ်မၤကွၢ်ကသံၣ်ကသီအံၤ လဲၤသးဒိသိး အပတီၢ်တဖၣ်လၢ တၢ်မၤကွၢ် ကသံၣ်ဒိသဒါအံၤလၢလၢအသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါခိဖျါတၢ်မၤကွၢ် ဖဲတၢ်ဟ့ၣ်ကသံၣ်ဒိသဒါ ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒိဘၣ်တၢ်မၤလိၣ်နီၢ်အပူၤ ဟံၣ်ဖျါဝဲ လၢကသံၣ်ဆဲးဒိသဒါတၢ်ဆါအံၤ ပူၤဖျါဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ် ဒီးတုၤလီၤထီၣ်ဘးဝဲန့ၣ်လီၤ. ပုၤဖဲအ့ၣ်ဖိတဖၣ် မၤလိၣ်ပၢ်ဝဲဒၣ်ကသံၣ်ဆဲးဒိသဒါတၢ် ဆါအဂ့ၢ် န့ၢ်သ့ဝဲဒၣ်ချ့သဒီး မ့ၢ်လၢမုၢ်သးမၤကလိ လၢအကထီတဖၣ်သးအိၣ်ဒီးမၤကွၢ်သး ဖဲတၢ်ဟ့ၣ်ကသံၣ်ဒိသဒါအတၢ်မၤကွၢ်အလီၢ်— လၢတၢ် အိၣ်ခိးဝဲဒၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤမၤကွၢ်သး လၢလၢပုၤပုၤ လၢတဘျုးန့ၣ်အလီၢ်န့ၣ်လီၤ.

3. ကသံၣ်အတၢ်ဒိဘၣ်မၤဟူး တဆဲးတက့ၢ် မ့တမ့ၢ် ဘၣ်ဒးအံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢအညီန့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်ဆဲးကသံၣ်ဒိသဒါဝဲအခါန့ၣ်, နဖဲအံၤ ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ် ကဒီးန့ၣ်ဘၣ် ကသံၣ်အတၢ်ဒိဘၣ်မၤဟူး တဆဲးတက့ၢ် မ့တမ့ၢ် ဘၣ်ဒး ဒိအမ့ၢ် တၢ် လိၣ်ကီၢ်, ယုၢ်ညၣ်ဆါ, ခိၣ်သၣ်ဃံဆါ, တၢ်ဘူးသး မ့တမ့ၢ် တၢ်ဆဲးကသံၣ်အလီၢ် ထီၣ်ဂီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်ညီန့ၣ်ဖဲတၢ်ဆဲးကသံၣ်ဒိ သဒါဝဲအခါ ဒီးတၢ်အံၤ အခိပညီမ့ၢ်ဝဲန့ၣ်ခိအံၤစးထီၣ်မၤတၢ်မၤဒိသိးကဒူးအိၣ်ထီၣ်နီၢ်ခိဂီၢ်တြီဆါဒီးမၤလိၣ်န့ၣ်တၢ်ဒိသိးကတြီ ဆါတၢ်ဆါယၢ်အဂီၢ်လီၤ. တၢ်ဒိဘၣ်မၤဟူး ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ် ဒီးတၢ်တဘၣ်လိာ်သးဒီးသ့ၣ်တဖၣ် တကဲထီၣ်သးညီညီဘၣ်. တၢ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ် COVID-19 လၢ အဒူးကဲထီၣ်တၢ်ဘၣ်ယိၣ် လၢသးသမူအဂီၢ်အံၤ အမူးကယၤအါန့ၢ်ဒီး တၢ်ဆဲးကသံၣ်ဒိသဒါ အတၢ်ဒိဘၣ်မၤဟူးလၢအနး လၢအကဲထီၣ်သးသ့န့ၣ်လီၤ.

4. ကတီၢ်ယိၣ်အတၢ်ဒိဘၣ်မၤဟူး ဒိအမ့ၢ် တၢ်တူၢ်ဖိ မ့တမ့ၢ် ဟူးဟးဂီၢ်အံၤ တကဲထီၣ်သးညီညီ ဘၣ်.

နမ့ၢ်ကွၢ် တၢ်ဆဲးကသံၣ်ဒိသဒါ လၢအပူၤကွဲၢ်ခဲလၢန့ၣ်, ကတီၢ်ယိၣ်အတၢ်ဒိဘၣ်မၤဟူး လၢတၢ်ဆဲးကသံၣ်ဒိသဒါ ခဲလၢန့ၣ်ယၣ်ယၣ်အံၤ အိၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ ဖဲတၢ်ဆဲးကသံၣ်ဒိသဒါဝဲ 6 န့ၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယံ တဘျုးလၢ တၢ်ဟ့ၣ်ပျဲ လၢဂီၢ်အူတၢ်စူးကါ အတၢ်စိတၢ်ကမီ (EUA)အခါန့ၣ်, FDA အံၤ လိၣ်ဘၣ်ဝဲလၢ တၢ်ကအိၣ်ခိး အစ့ၤကတၢ် အသီ 60 ဖဲတၢ်မၤကွၢ်ကသံၣ်ဝဲအလီၢ်ခဲန့ၣ်လီၤ.

ဟိမုၢ်အဂၤလၢအကထီသ့ၣ်တဖၣ် ဆဲးကသံၣ်ဒိသဒါ ဖဲအအိၣ်ဒီးဟူးသးအခါ မ့တမ့ၢ် စးထီၣ်အိၣ်ဒီးဟူးသး ဖဲအဆဲးကသံၣ်ဒိသဒါ ဝဲအလီၢ်ခဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်ထၢဖျါန့ၣ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ COVID-19 ကသံၣ်ဒိသဒါအံၤ တဒူးကဲထီၣ်တၢ်တူၢ်ဖိ, ဟူးဟးဂီၢ် မ့တမ့ၢ် တၢ်ဂ့ၢ်ကီဖဲတၢ်အိၣ် ဒီးဟူးသး မ့တမ့ၢ် တၢ်အိၣ်ဖျါန့ၣ်ဖိကတီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်သန့က့, ပထံၣ်ဘၣ် ဟိမုၢ်အိၣ်ဒီးဟူးသးအါဂၤ လၢအဒီးန့ၣ်ဘၣ် COVID-19 ဒီးတူၢ်ဘၣ်ဝဲ ဘဲရး(စ)အတၢ်ဂ့ၢ်ကီ လၢအနးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ⁵.

1 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7927578/>
2 [https://www.cdc.gov/mmwr/volumes/70/wr/mm7023e1.htm?s_cid=mm7023e1_w%20\[cdc.gov\]](https://www.cdc.gov/mmwr/volumes/70/wr/mm7023e1.htm?s_cid=mm7023e1_w%20[cdc.gov])
3 <https://yourlocalepidemiologist.substack.com/p/pediatric-vaccines-top-8-parental>
4 <https://www.acog.org/news/news-releases/2021/07/acog-smfm-recommend-covid-19-vaccination-for-pregnant-individuals>
5 <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/vaccines/recommendations/pregnancy.html>

5. ကသံဉ်ဒီသဒါအံၤ တုၤလီၤတီၤလီၤဝဲဒံဉ်မး န့ဉ်လီၤ.

တၢ်မၤကွၢ်ကသံဉ်ဒီသဒါဟံၤဖျါထီဉ်ဝဲဒံဉ်လၢ COVID-19 ကသံဉ်ဒီသဒါအံၤ တုၤလီၤတီၤလီၤဝဲ 90-100% လၢတၢ်ကဒီသဒါ ဖံသဉ် 5 - 15 န့ဉ် ဒ်သိးအသုတဒီးန့ဉ်ဘဉ် ဘဲရၢး(၈)အဂီၢ်လီၤ⁶. ဖံသဉ်လၢအမၤကွၢ်သး ဖဲတၢ်ဟ့ဉ်ကသံဉ်ဒါးတၢ်မၤကွၢ်အလီၢ်တဖၣ် တဒီးန့ဉ်ဝဲဒံဉ် COVID-19 တၢ်ဆါနးနးကလံာ်ဘဉ်န့ဉ်လီၤ. ကသံဉ်ဒီသဒါအံၤ ဤဆါဝဲ တၢ်ဆါအလီၤဆီသ့တဖၣ်, ဒီသဒါ တၢ်ရၢလီၤတၢ်ဆါလၢပုၤအဂၤအအိဉ် 7 ဒီးဘဉ်သ့ဉ်သ့ဉ် မၤဂ့ၤထီဉ် တၢ်အိဉ်သး^၇လၢ ပုၤလၢအတူၢ်ဘဉ် COVID-19 အတၢ်ဒိဘဉ်မၤဟူးလၢကတီၢ်ယံာ်သ့ဝဲန့ဉ်လီၤ. တၢ်ဆဲးကသံဉ်ဒီ သဒါအံၤ မၤစ့ၤလီၤ ဒီးမၤဖုဉ်လီၤ တၢ်ဆူးတၢ်ဆါ လၢပုၤတနီၤ လၢတၢ်မၤကွၢ်အိဉ်ဒီးတၢ်ဆါ ဖဲတၢ်ဆဲးကသံဉ်ဒီသဒါဝဲအခါန့ဉ်လီၤ^၈.

6. နဖိမ့ၢ်ဘဉ်ကူဘဉ်ကံဒီး COVID-19 ဝံၤဒဉ်လံာ်န့ဉ်, အကြၢးဆဲးဒီးဝဲဒံဉ်ကသံဉ်ဒီသဒါန့ဉ်လီၤ.

လၢအပူၤကွၢ် နဖိမ့ၢ်ဆိးကွၢ်နးနး ဖဲအဒီးန့ဉ်ဘဉ်တ့ၢ်ဝဲ ဘဲရၢး(၈) အခါဒဉ်လံာ်န့ဉ်, အဝဲသ့ဉ် ကြၢးဆဲးကသံဉ်ဒီသဒါန့ဉ်လီၤ. တၢ်ဃု သ့ဉ်ညါမၤလီ ^၉ဟံၤဖျါထီဉ်ဝဲဒံဉ်လၢ ကသံဉ်ဒီသဒါအံၤ ဟ့ဉ်လီၤဝဲ ဂံၢ်တြီဆါ အအိဉ်ထီဉ်ယံာ်န့ဉ်ဒီး န့ဆါနီၢ်ခိဉ်ဂံၢ်တြီဆါ (ဂံၢ်တြီ ဆါ လၢတၢ်ဒီးန့ဉ်ဘဉ် တၢ်ဆါယာ်) ဒီးဒီသဒါဝဲ တၢ်ဆါလီၤဆီသ့တဖၣ်န့ဉ်လီၤ. ကသံဉ်ဒီသဒါအံၤ ဤယာ်နဖိ ဒ်သိးသုတဒီးန့ဉ်ဘဉ် တၢ်ဆါယာ်အသီတဘျီအဂီၢ်လီၤ.

7. COVID-19 mRNA အံၤ တဆီတလဲ န DNA ဘဉ်.

တၢ်လၢ mRNA ကသံဉ်ဒီသဒါမၤဝဲတသ့ အိဉ်ဝဲတနီၤ¹¹ -

- mRNA အံၤ လဲလီၤ မ့တမ့ၢ် ဆီတလဲ န DNA တသ့ဘဉ်
- mRNA အံၤ န့ဉ်လီၤဆူ နဖဲ(လ)အပူၤ ဖဲ DNA အိဉ်တၢ်အလီၢ် (လၢတၢ်ကိးအီၤလၢနယုချဲယး(၈) ဒဉ်လံာ်တသ့ဘဉ်
- mRNA အံၤ ဆီတလဲလီၤအနီၢ်ကစၢ်သး ဒီးကဲထီဉ် DNA တသ့ဘဉ်

mRNA မ့ၢ်တၢ်လၢအကဘူးလူး ဒီးလီၤကရဲလီၤသဘံး ဖဲနနီၢ်ခိဉ်ပုၤအပူၤန့ဉ်ချဲသဒီးန့ဉ်လီၤ. ကသံဉ်အတၢ်ကျိဉ်ကျိဉ်ယုာ်သးတဖၣ် တအိဉ်တ့ၢ်ဝဲ ဖဲနနီၢ်ခိဉ်ပုၤအပူၤဘဉ် ဒီးအဝဲသ့ဉ်တအိဉ်ဒီးတၢ်မူ, တၢ်ဂံၢ်စၢ်, မ့တမ့ၢ် တဘဉ်ကူဘဉ်ကံတၢ်ဆါယာ် ဖဲအဝဲသ့ဉ်အပူၤ လၢအအိဉ်ဝဲဖဲနနီၢ်ခိဉ်ပုၤ အပူၤဒီးဒူးအိဉ်ထီဉ်တၢ်ကီတၢ်ခဲဖဲတၢ်အိဉ်မူပူၤလၢခဲလၢလံာ်သ့ဘဉ်န့ဉ်လီၤ¹².

6 <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/vaccines/recommendations/children-teens.html>

7 <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/science/science-briefs/fully-vaccinated-people.html>

8 <https://www.yalemedicine.org/news/vaccines-long-covid>

9 <https://www.cdc.gov/media/releases/2021/p0607-mrna-reduce-risks.html>

10 <https://yourlocalepidemiologist.substack.com/p/vaccine-for-5-11-year-olds-acip-cliff>

11 <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/vaccines/different-vaccines/mrna.html>

12 <https://yourlocalepidemiologist.substack.com/p/pediatric-vaccines-top-8-parental>